

Галина Бойко, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової та дошкільної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка

СОЦІАЛЬНО-МОБІЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто готовність майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності в ЗДО з урахуванням соціально-мобільного компонента, запропонованого дослідницею, як різновид компонентів готовності майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності в ЗДО. Окреслено завдання і названо ефективні умови формування здоров'язбережувальної компетентності у дітей. Представлено системний підхід у підготовці майбутніх вихователів до створення здоров'язбережувального середовища в дошкільлі.

Ключові слова: майбутній вихователь; здоров'язбережувальна діяльність; заклад дошкільної освіти; освітній процес; професійна підготовка; готовність; заклад вищої освіти; соціально-мобільний компонент.

Рис. 1. Табл. 1. Літ. 10.

Halyna Boiko, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Elementary and Preschool Education Department,
Lviv Ivan Franko National University

SOCIAL AND MOBILE COMPONENT OF FUTURE EDUCATORS' READINESS FOR HEALTH-PROMOTING ACTIVITIES IN PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS

The article deals with the problem of future educators' readiness for health-saving activities in preschool education institutions with regard to the social-mobile component. The author proposes a social-mobile component as a kind of component of future educators' readiness for health-saving activities in preschool education institutions. Attention is focused on the importance of implementing health-saving activities in preschool education institutions. The researcher identifies the main tasks of preschool education: providing conditions for the development of preschool children. The study proves that children need to be provided with knowledge about the basics of health and life safety. Effective conditions for the formation of health-saving competence in preschool children are identified. The importance of the problem under study is related to the problem of professional training of preschool education specialists. Therefore, the problem of professional training is considered in the effective solution of the problem of future educators' readiness for health-saving activities. The author outlines the key tasks of implementing health-saving activities of future educators. The components are described in the structure of professional readiness and they will ensure the effective work of preschool teachers to strengthen and preserve the health of preschool children. It is emphasized that the problem of personal health should be the focus of attention during the professional training of teachers. Healthy lifestyle skills are listed. The practical value of the study is the proposed defined components that are included in the concept of future educator's readiness for health-saving activities in preschool education institution taking into account the social-mobile component.

Keywords: future educator; health-saving activity; preschool education institution; educational process; professional training; readiness; higher education institution; social and mobile component.

Постановка проблеми. Одним із найважливіших завдань дошкільної освіти є розвиток і виховання дитини. Розв'язанням основних завдань дошкільної освіти передусім проблема профілактики, зміцнення і збереження здоров'я дитини.

На сучасному етапі розвитку суспільства проблемою збереження здоров'я як головного показника соціально-економічної зрілості й успішності держави визнано першочерговою. Освітня політика держави спрямована на вживання різноманітних заходів на усіх рівнях задля розвитку і виховання дітей, дбаючи про їхнє здоров'язбереження.

У нашому дослідженні акцентуємо увагу на тому, що майбутній вихователь має бути готовим до провадження здоров'язбережувальної діяльності у закладі дошкільної освіти де і в яких умовах йому не

доводилося б працювати – незалежно він місця праці, місця перебування, умов праці чи при наявності інших непередбачуваних освітнім процесом обставин.

Нормативно-правові документи, які регулюють зміст, завдання і перспективи розвитку дошкільної освіти є Конституція України (1996), Конвенція про права дитини (1989), Закон України “Про Освіту” (2017), Закон України “Про дошкільну Освіту” (2021), Базовий компонент дошкільної освіти (2012), Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2023–2024 навчальному році (Лист МОН № 1/12490-23 від 21.08.23 року), Про методичні рекомендації щодо впровадження професійного стандарту “Вихователь закладу дошкільної освіти” (Лист МОН № 1/15511-22 від 20.12.22 року), Указ президента Про національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року “Ру-

СОЦІАЛЬНО-МОБІЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

хова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація” (2016) та інші. Ці та інші документи визначають способи розвитку усіх завдань дошкільної освіти, зокрема проблеми здоров'язбережувальної діяльності дітей у закладі дошкільної освіти.

Забезпечення сприятливих умов для гармонійного фізичного розвитку дитини, рівень якого визначають одним із важливих показників стану здоров'я особистості – одне із важливих завдань дошкільної освіти [7].

Зокрема проблему підготовки фахівців дошкільної галузі досліджують Г. Беленька, Г. Бойко, Л. Зданевич, Н. Мачинська, А. Микуліна, Т. Поніманська, С. Сисоєва. Питанням здоров'язбережувальної діяльності та його впровадженням в дошкільний освітній процес займаються О. Богініч, В. Єфімова, М. Григоровна, В. Лозинський, Н. Смирнова, Н. Денисенко.

Метою статті є запропонувати феномен соціально-мобільного компонента і теоретично обґрунтувати його важливість у формуванні готовності майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності у закладах дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Здоров'язбережувальна діяльність у дошкільній освіті вимагає позитивних змін у суспільстві, і вони залежать від аналогічних змін у професійній освіті, а саме у фаховій підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Як зазначає А. Циплюк, при цьому саме заклади вищої освіти, володіючи потужним науково-освітнім потенціалом, справедливо вважаються інститу-

ціями, відповідальними за якість підготовки фахівця нової генерації, здатного акумулювати високий педагогічний професіоналізм і найкращі особистісні характеристики. Це актуалізує посилення уваги до особистості педагога-дошкільника, що зумовлює необхідність нових підходів до його професійної підготовки, наголошує дослідниця [10].

Розглянемо проблему готовності майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти до здійснення їхньої професійної діяльності.

В освітньому просторі сучасного вишу варто розробляти і впроваджувати новітні здоров'язбережувальні технології, які сприяють розвитку і вдосконаленню основних фізичних якостей, формуванню основних рухових навичок, зміцненню здоров'я, а з іншого – забезпечувати оптимальні умови роботи функціональних систем організму, задіяних у підтримці високого рівня розумової і фізичної працездатності студента. Це, на нашу думку, сприятиме формуванню його готовності до аналогічної діяльності в закладах дошкільної освіти [1].

Знання про основи здоров'я та безпеку життєдіяльності в закладі дошкільної освіти, як наголошує Л. Лохвицька, важливо надати як фахівцям освітніх галузей, так і дітям, і це є першим важливим етапом у формуванні в них навичок здорового способу життя.

За дослідженнями цієї ж авторки пропонуємо рисунок-узагальнення, що з дошкільних років необхідно виховувати, розвивати чи навчати? (упорядкований матеріал подано в Рис. 1).

Рис. 1. За Л. Лохвицькою “Чого навчасмо з дошкільних років?”

Л. Лохвицька подає перелік необхідних знань стосовно здоров'язбереження дитини дошкільного віку, а саме:

- виховувати у дітей свідоме ставлення до того, що людина – частина природи і суспільства;
- розвивати в кожній дитині відчуття гармонії у спілкуванні з людьми та природою;

- вчити встановлювати гармонійні відносини дітей з живою та неживою природою;
- формувати особистість дитини;
- привчати до безпечного поведіння у навколишньому світі;
- виховувати в дітей дбайливе ставлення до власного здоров'я;

- виробляти навички особистої гігієни;
- загартовувати дитину і розвивати її рухову активність;
- виховувати вправність, умілість, самостійність дітей, їх можливість орієнтуватися в своїх почуттях та в житті інших людей [6].

Унікальність дошкільного дитинства полягає в тому, що саме в цей період відбувається становлення та розвиток організму дитини, формуються життєво необхідні уміння й навички, руховий досвід, розвиваються фізичні якості [7].

Ефективними умовами формування здоров'язбережувальної компетентності дітей є наявність позитивної мотивації на здоров'я; цілісний розвиток дитини у здоров'язбережувальній діяльності; інтеграція різних видів діяльності (рухова, ігрова, комунікативна, сенсорно-пізнавальна, господарсько-побутова, мистецька, дослідницько-побутова), з урахуванням вікових особливостей дітей; створення та забезпечення функціонування здоров'язбережувального предметно-розвивального середовища в закладі освіти; забезпечення змістовної співпраці всіх учасників освітнього процесу.

Реалізація таких умов передбачає комплексне й систематичне використання різних засобів, форм і методів освітньої роботи здоров'язбережувальної спрямованості. Ефективними є ігри, різноманітні ігрові ситуації, сюжетно-ігрові заняття, проекти здоров'язбережувальної тематики, різні форми фізкультурного дозвілля [7].

Однією з вимог освітнього процесу дошкільної освіти є те, що вихователі мають бути готовими до здійснення здоров'язбережувальної діяльності в закладах дошкільної освіти. Тому питання їхньої готовності ми розглядаємо під час професійної підготовки студентів-педагогів.

Готовність вихователя до професійної діяльності Е. Бахіча розглядає як окремих випадок його загальної готовності до професійно-педагогічної діяльності, яка виникає на межі перетину результатів психолого-педагогічної, методичної підготовки майбутнього вихователя та його власних орієнтацій у професійній діяльності [5, 4].

Що стосується проблеми готовності майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності, А. Ціплук зазначає, що використання системного підходу у процесі підготовки майбутніх вихователів до створення здоров'язбережувального середовища у закладі дошкільної освіти зумовлене необхідністю формування цілісної особистості студентів і спрямоване на розвиток їхніх професійних і особистісних якостей, які сприятимуть їхній підготовці до здоров'язбереження [10].

Ключовим завданням здійснення здоров'язбережувальної діяльності майбутніх вихователів є формування здоров'язбережувальної компетенції дітей дошкільного віку, і цим займається безпосередньо

сам вихователь, чий рівень професійної та особистісної підготовки має забезпечувати ефективність освітніх трансформацій.

Постає проблема у підготовці фахівців нового рівня, які відповідали б сучасним вимогам суспільства, були спроможні швидко адаптуватися до змін у професійній діяльності, володіли уміннями впродовж життя самостійно поповнювати професійні знання, збагачувати власний професійний досвід [9, 148].

Отже, для ефективного розв'язання проблеми формування готовності майбутніх вихователів до здійснення здоров'язбережувальної діяльності є застосування системного підходу, який передбачає взаємодію між студентами і викладачами в різних видах діяльності: навчальній (взаємодія валеологічної освіти з дисциплінами гуманітарного, соціально-економічного, природничо-наукового, професійного та практичного циклів фахової підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів); виховній (позааудиторна виховна робота); самостійній (організація пошукової і дослідницької діяльності студентів із питань створення здоров'язбережувального середовища); застосування одержаних знань і вмінь під час педагогічної практики.

Погоджуємося з думкою А. Богатова і розглядаємо готовність до створення здоров'язбережувального середовища як підсистему системи загальної професійної підготовки, як цілісне інтегративне утворення, особистісно-професійну якість майбутнього вихователя, що акумулює мотиваційно-цільові настанови й стимули, оптимальну систему знань, умінь і навичок, здібностей щодо виховання й навчання дошкільників без шкоди для їхнього здоров'я та активну здоров'язбережувальну діяльність.

Відтак у структурі професійної готовності автор виділяє мотиваційно-цільовий, когнітивний та діяльнісний компоненти, сформованість яких забезпечуватиме ефективну роботу фахівця щодо зміцнення та збереження здоров'я вихованців в умовах дошкільного навчального закладу [2].

Аналіз науково-педагогічних джерел дає можливість виокремити наявність інших компонентів здоров'язбережувальної діяльності педагога, зокрема мотиваційний, смисловий або змістово-операційний, морально-орієнтовний, емоційно-вольовий, оцінний, психо-фізіологічний та інші.

Інтегративною ознакою підготовки майбутніх вихователів до створення здоров'язбережувального середовища у закладі дошкільної освіти є сформована готовність до цієї діяльності як динамічна інтегративна особистісно-професійна якість [10; 5].

Умови сьогодення є такими, що демонструють педагогу необхідність миттєво реагувати на ситуацію, яка складеться під час виконання ним професійних обов'язків. А саме: бути мобільним, готовим до змін, швидко приймати адекватні рішення не лише

СОЦІАЛЬНО-МОБІЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

для розвитку дитини чи її виховання, але й задля збереження її здоров'я. Адже не може бути нічого важливішого за здоров'я дитини?

Багато фахівців дошкільної галузі перебувають сьогодні за кордоном і працевлаштовані за фахом. Тому з-поміж компонентів готовності вихователів закладу дошкільної освіти ми вводимо соціально-мобільний, який в умовах сучасності в дошкільній освіті набуває актуальності та важливого значення.

Сучасний вихователь закладу дошкільної освіти є мобільним, більше того – соціально мобільним.

Соціально мобільність фахівця дошкільної освіти Г. Бойко розглядає як компонент професійної компетентності, що характеризується відповідним рівнем готовності до соціально-педагогічної взаємодії, яка формується у процесі професійної підготовки і реалізується поетапно у взаємозв'язку з усіма видами мобільності під час переміщення фахівця в соціумі,

а також зміні його соціального стану, статусу та ролей [3].

За обґрунтуваннями феномену соціальної мобільності фахівця дошкільної освіти очевидним є необхідність наявності соціально-мобільного компонента в контексті формування готовності майбутнього вихователя саме до здоров'язбережувальної діяльності у закладі дошкільної освіти.

На основі проведеного дослідження з окресленої проблеми нами визначено складові, які входять у поняття готовності майбутнього вихователя до здоров'язбережувальної діяльності в закладі дошкільної освіти з урахуванням соціально-мобільного компонента. Запропоновані складові подаємо у Таблиці 1.

Рівень готовності вихователя до педагогічної діяльності позначається на успішності процесу виховання дітей у закладах дошкільної освіти на заса-

Таблиця 1

Складові готовності майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності в закладі дошкільної освіти

1.	Наявність особистісної потреби в набутті навчальних результатів з дисциплін, які викладаються на спеціальності “Дошкільна освіта”
2.	Ознайомлення із тенденціями розвитку вітчизняної та зарубіжної дошкільної освіти
3.	Вміння здійснювати науково-пошукову діяльність і здобути знання, вміння й навички практично застосовувати в роботі з дітьми
4.	Бути готовим до зміни ролей, статусу, місця праці, швидко реагувати на всі зміни та приймати адекватні рішення на користь здоров'язбереження дітей
5.	Уміння створити і провадити здоров'язбережувальну діяльність у закладі дошкільної освіти

дах загальнонаціональних цінностей, серед яких одна з найважливіших – зміцнення та збереження здоров'я підрастаючого покоління [8; 207].

Л. Гаращенко поділяє думку В. Андрущенка, з якою ми погоджуємося також, що важливим нині є не тільки вміння оперувати власними знаннями, а й бути готовим змінюватися та пристосовуватися до нових потреб ринку праці, оперувати й управляти інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, навчатися упродовж життя [4; 195].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Під час професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до здійснення здоров'язбережувальної діяльності необхідно систематично оновлювати саму систему підготовки фахівців цієї галузі. Важливою складовою у підготовці майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності у закладах дошкільної освіти є формування їхньої готовності, яка здійснюється як під час аудиторних занять, так і при виконанні самостійної роботи, проходженні різного виду практик. Учасникам освітнього процесу варто брати до уваги соціально-мобільний компонент, який має визначальне місце у підготовці майбутніх вихователів до здійснення здоров'язбережувальної діяльності у закладах дошкільної освіти.

Проблема готовності майбутніх вихователів до здійснення здоров'язбережувальної діяльності у закладах дошкільної освіти потребує подальшого вивчення в ракурсі зарубіжного досвіду окресленої проблематики дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Башавець Н.А. Формування культури здоров'язбереження як цінності сучасної особистості. *Молодь і ринок*. 2007. № 8. С. 42–44.
2. Богатов А.О. Компоненти готовності до здоров'язбережувальної діяльності майбутніх учителів фізичної культури. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2019. Вип. 66. С. 10–13.
3. Бойко Г.О. Формування соціальної мобільності вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Львів, 2018. 312 с. URL: https://dubgd.edu.ua/sites/default/files/3_nauka/svr/04/disertaciya_boyko_g_o.pdf
4. Гаращенко Л.В. Шляхи вдосконалення фахової підготовки майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки*. 2019. № 1 (324) березень. Ч. 2. С. 195–201.
5. Кошель А.П. Здоров'язбережувальна діяльність майбутніх вихователів дошкільного навчального закладу у процесі професійної підготовки. *Вісник Чернігівського*

національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. 2013. Вип. 110. С. 235–237.

6. Осип Н.Б. Педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до фізичного виховання дітей у закладах дошкільної освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. № 48 (2). С. 206–210.

7. Лохвицька Л. Психолого-педагогічні засади формування основ здоров'язбережувальної життєдіяльності у дітей дошкільного віку. *Формування відповідального ставлення до здоров'я підростаючої особистості* : кол. монографія / В.М. Оржеховська (кер. авт. кол. і наук. ред.) та ін. Київ : Міленіум, 2018. С. 151–192.

8. Методичні рекомендації до Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) 2021 рік. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-metod-ichnih-rekomendacij-do-onovlenogo-bazovogo-komponenta-doshkilnoi-osviti>

9. Підлипняк Ю. Підготовка майбутніх вихователів до формування здоров'язбережувальної компетенції у дітей дошкільного віку. URL: <http://dspace.udpu.edu.ua:8181/handle/6789/10388>

10. Циплюк А.М. Підготовка майбутніх вихователів до створення здоров'язбережувального середовища в закладі дошкільної освіти: теоретико-методичні аспекти. *Інноватика у вихованні*. 2018. Вип. 7 (1). С. 251–260. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2018_7\(1\)_29](http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2018_7(1)_29)

REFERENCES

1. Bashavets, N.A. (2007). Formuvannya kultury zdoroviazberezhennia yak tsinnosti suchasnoi osobystosti [Formation of health-saving culture as a value of a modern personality]. *Youth & market*. No. 8. pp. 42–44. [in Ukrainian].

2. Bohatov, A.O. (2019). Komponenty hotovnosti do zdoroviazberezhuvalnoi diialnosti maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury [Readiness components to health-saving activity of future teachers of physical culture]. *Scientific Journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series 5: Pedagogical Sciences*. No. 66. pp. 10–13. [in Ukrainian].

3. Boiko, H.O. (2018). Formuvannya sotsialnoi mobilnosti vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv u protsesi profesiinoi pidhotovky [Enhancing social mobility of the teachers of preschool educational institutions in the process of

professional training]. *Candidate's thesis*. Lviv, p. 312. [in Ukrainian].

4. Harashchenko, L.V. (2019). Shliakhy vdoskonalennia fakhovoi pidhotovky maibutnikh vykhovateliv do zdoroviazberezhuvalnoi diialnosti [Ways to Improve the Training of Future Educators to Health-Saving Activities]. *Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University: Pedagogical Sciences*. No. 1 (324). Sep. 2. pp. 195–201. [in Ukrainian].

5. Koshel, A.P. (2013). Zdoroviazberezhuvalna diialnist maibutnikh vykhovateliv doshkilnoho navchalnoho zakladu u protsesi profesiinoi pidhotovky [Health-saving activity of future kindergarden teacher in the process of training]. *Series: Pedagogical Sciences*. Vol. 110. pp. 235–237. [in Ukrainian].

6. Osip, N.B. (2022). Pedahohichni umovy pidhotovky maibutnikh vykhovateliv do fizychnoho vykhovannia ditei u zakladakh doshkilnoi osvity [Pedagogical condition of preparation of future educators for physical education of children in preschool education institutions]. *Current issues of humanitarian sciences*. No. 48 (2). pp. 206–210. [in Ukrainian].

7. Lokhvytska, L. (2018). Psykholoho-pedahohichni zasady formuvannia osnov zdoroviazberezhuvalnoi zhyttiediialnosti u ditei doshkilnoho viku [Psychological and pedagogical principles of forming the foundations of health and preserving life in preschool children]. Kyiv, pp. 151–192. [in Ukrainian].

8. Metodychni rekomendatsii do Bazovoho komponenta doshkilnoi osvity (Derzhavnogo standartu doshkilnoi osvity) (2021). [Methodological recommendations for the Basic Component of Preschool Education (State Standard of Preschool Education)]. [in Ukrainian].

9. Pidlypniak, Yu. Pidhotovka maibutnikh vykhovateliv do formuvannia zdoroviazberezhuvalnoi kompetentsii u ditei doshkilnoho viku [Preparation of future preschool teachers for preschool health-keeping competence formation]. Available at: <http://dspace.udpu.edu.ua:8181/handle/6789/10388>. [in Ukrainian].

10. Tsypliuk, A.M. (2018). Pidhotovka maibutnikh vykhovateliv do stvorennia zdoroviazberezhuvalnoho seredovyscha v zakladi doshkilnoi osvity: teoretyko-metodychni aspekty [Preparing future educators to create a health-keeping environment in preschool education: theoretical and methodological aspects]. *Innovation in education*. Vol. 7 (1). pp. 251–260. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 03.10.2023

“Не виходь у світ, а повертайся до самого себе: всередині людини знаходиться правда”.

Аврелій Августин Блаженний
християнський теолог і церковний діяч

“Я знаю вас, нащадки запорожців, Я вірю вам і низько б'ю чолом. Дивлюсь на вас і вірою займаюсь, І б'ю по ланам крилом”.

Олександр Олесь
український поет, драматург

“Люби істину, але будь поблажливим до помилок”.

Вольтер
французький філософ, поет, прозаїк

